Teaching on the Run: module “vaardigheden onderwijs”

Vakgerelateerde vaardigheden zijn essentieel voor elke goede arts. Veel vaardigheden worden geleerd in de prekliniek, maar de coassistent en de aios moeten het eerder geleerde toepassen in allerlei klinische situaties. Het grote verschil tussen kliniek en prekliniek: nu zijn er steeds patiënten bij betrokken! En de vaardigheden worden complexer. In deze workshop leert de arts een methode aan waardoor de coassistent of de aios de vaardigheid kan leren zonder dat goede patiëntenzorg daarmee in gevaar komt. Verder wordt duidelijk dat de docent onbewust bekwaam is en dat dat een belemmering is bij het onderwijzen van vaardigheden. In deze workshop blijkt hoe de docent daar iets aan kan doen. Doen… dus er wordt veel geoefend.
Deze module wordt in twee versies aangeboden: één voor beginners, en één als opfriscursus voor collega's die al een Teach the Teacher cursus of een vergelijkbare training hebben gevolgd.

Leerdoelen
Na afloop van de workshop kent de deelnemer:
- de niveaus in de vaardighedenontwikkeling
- de vier-stappen-methode

Na afloop van de workshop kan de deelnemer:
- de begrippen (on)bewust (in)competent hanteren
- de vier-stappen-methode toepassen

De module bestaat uit verschillende leervormen: onderwijsleergesprekken, oefeningen in kleine groepen en minicolleges. De totale duur van de module is 2,5 - 3 uur. De module wordt begeleid door ervaren docenten uit het Teach the Teacher programma van de OOR Noord-Oost.

Kerndocenten
- Paul Brand, kinderarts Isala Zwolle en hoogleraar klinisch onderwijs UMCG
- Agnes Diemers, arts, projectleider Teach the Teacher OOR Noord-Oost, UMCG
- Ruud Venekamp, arts, Seneca Advies Training en Begeleiding, Haren

Dagindeling/ programma
De module bestaat uit verschillende leervormen: onderwijsleergesprekken, oefeningen in kleine groepen en minicolleges. Het programma heeft een sterk actief en interactief karakter. De totale duur van de module is 2,5 - 3 uur. Starttijd in overleg.

Opbouw van de workshop
- 16.30u welkom en opening
- 16.45u Inleiding
- 17.15u Vaardigheidsdomein: verschillende lagen, diverse competentieniveaus
- 17.30u De 4-stappen methode
- 17.45u Pauze
- 18.00u Oefenen
- 19.00u De 4-stappen in de praktijk
- 19.20u Afronding
- 19.30u Afsluiting

Gebruikte literatuur/ bronnen

- Grantcharov TP, Reznick RK. Teaching procedural skills. BMJ 2008;336:1129-31.
- Cosman P, Hemli JM, Ellis AM, Hugh TJ. Learning the surgical craft: a review of skills training options. ANZ J Surg 2007;77:838-45
- Patel J, Posencheg M, Ades A. Proficiency and retention of neonatal resuscitation skills by pediatric residents. Pediatrics 2012;130:515-21.

Verdeling over competentiegebieden

- Kennis en wetenschap 60%
- Communicatie 20%
- Samenwerking 20%

Opbouw van de workshop

1. Inleiding 30’
2. Vaardigheidsdomein: verschillende lagen, diverse competentieniveaus 15’
3. De 4-stappen methode 15’
4. Oefenen 60’
5. De 4-stappen in de praktijk 20’
6. Afronding van de workshop 10’

Tijd	Beschrijving
Inleiding **30 minuten**	**Opening, welkom, praktische mededelingen** **Dia 1** ▪ Voorstellen workshopleider ▪ Voorstelrondje deelnemers: naam, werkplek (naambordjes) ▪ Wat verwachten deelnemers van deze workshop? Noteer deze op een flap-overvel of op het whiteboard. ▪ Mededeling over de hand-out van de dia’s ▪ Check de huiswerkopdrachten: welke vaardigheid ga je onderwijzen? Dat helpt bij indeling in groepjes voor het oefenen **Achtergrond/verantwoording** **Dia 2:**geef aan dat in deze workshop de manuele en gespreksvaardigheden aan de orde komen. Vaardigheden is één van de 3 domeinen in de opleiding tot medisch specialist. Het is daarbij vaak kostbaar en er is een expliciet issue ten aanzien van patiëntveiligheid. Het vaardighedenonderwijs is kostbaar, omdat regelmatig gebruik gemaakt moet worden van een skillslab, de materialen waarmee geoefend wordt duur zijn en het vaardighedenonderwijs in het algemeen arbeidsintensief is. Redenen genoeg om vaardigheden onderwijs aandacht te geven. **Workshop overzicht** **Dia 3: overzicht workshop** Naast de theorie achter vaardigheden onderwijs en het oefenen met een specifieke methode wordt aandacht besteed aan een methode om vaardigheden te toetsen (OSATS) én wordt het nut van organiseren en plannen + de inzet van het skillslab besproken. **Dia 4 en 5: leerdoelen** Adresseer de leerdoelen kort en krachtig. Leg eventuele verbindingen met de verwachtingen van de deelnemers.
Vaardigheidsdomein: verschillende lagen, diverse competentie-niveaus 15 minuten	**Dia 6: Niveaus in het vaardigheidsdomein** Aan de hand van de dia de “niveaus in het vaardighedendomein uitleggen. Goede voorbeelden in deze zijn: * laparoscopische chirurgie * autorijden * bestrating aanleggen

	* fietsen * ausculteren van het hart **Dia 7: Niveaus in competentieontwikkeling** Aan de hand van dia “rangorde van competentieontwikkeling” toelichten. **Dia 8, 9 en 10: (on)bewust (in)competent** De competentiecirkels toelichten m.b.v. dia’s. Van belang is dat de ontwikkeling van de leerling en de docent (van onbewust competent naar bewust competent) zichtbaar wordt.
4-stappen-methode **15 minuten**	**Dia 11: Vaardighedenonderwijs: wat gaat er aan vooraf?** **Dia 12 : Vier-stappen-methode** Maak duidelijk dat het rendement van de inspanningen van de docent omhoog gaat wanneer de leerling gemotiveerd is en de context en het nut van de vaardigheid begrijpt. De docent dient dit voorafgaande aan de training van een vaardigheid te bereiken. Toon dia 12 en doorloop de 4 stappen door de cursisten te bevragen wat de zin en het nut van iedere stap is. Geef ook aan dat de 4-stappen-methode een keuze is. Er zijn uiteraard meerdere methoden. Demonstreer vervolgens de 4 stappen met het opvouwen van de plastic draagtas (of een andere zelf gekozen vaardigheid). Aandachtspunten hierbij zijn: 1. nodig je ‘leerling’ uit om naast je te gaan staan + expliciteer na afloop van de demonstratie de reden hiervoor 2. geef je ‘leerling’ een observatieopdracht en zorg dat je tijdens stap 1 inderdaad stil bent 3. check tijdens stap 2 met regelmaat of je ‘leerling’ het nog kan volgen 4. maak tijdens stap 3 af en toe een foutje. Expliciteer na afloop van de demonstratie waarom je dat doet. 5. volg in stap 3 de instructies van de leerling. Wees hier een waar rolmodel. De cursisten hebben vaak de neiging om bepaalde bewegingen in de handeling al te maken waardoor het simpeler wordt voor de leerling én waardoor het toetselement verdwijnt. 6. wees in stap 4 ongebreideld streng. Weerleg opmerkingen als “er gaan toch vele wegen naar Rome?” Er zijn inderdaad meerdere wegen naar Rome. We willen dat de leerling Rome bereikt. We hebben slechts één weg gewezen, dus die dient gevolgd te worden, wil de leerling Rome bereiken. Het kan nog verhelderend zijn wanneer je in de nabespreking van de demonstratie aangeeft dat het gebruik van termen als rechter hand en linker hand beter vervangen kunnen worden door dominante en niet-dominante hand.
Oefenen	Maak de indeling in subgroepen bekend. De meest ideale

60 minuten	samenstelling zijn groepjes van 3. In iedere ronde is dan 1 cursist de docent, een tweede is de leerling, de derde is de observator/feedbackmoderator. Leg de procedure uit: 1. in iedere oefening zijn 3 rollen: docent – leerling – observator/feedbackmoderator 2. de rollen rouleren per oefening 3. de docent doceert de vaardigheid aan de leerling in 5 minuten 4. na afloop van iedere 'les' wordt het doceergedrag van de docent in een feedbackronde volgens Pendleton geanalyseerd 5. de workshopleider loopt rond –observeert en participeert in de feedback aan de docenten
De vier stappen in de praktijk **20 minuten**	Dit deel wordt plenair besproken. Het doel is de cursisten te laten nadenken over modificaties van de vier stappen om de praktische toepasbaarheid te vergroten. Leuke gespreksthema's zijn: 1. de vierdejaars aios die in St. Elsewhere is opgeleid – hoe kun je het niveau checken mbv de vier-stappen-methode 2. de vier-stappen-methode en het aanleren van het voeren van een slecht-nieuws-gesprek 3. gebruik van videofragment als vervanging van stap 1 4. het gebruik van een skillslab om stap 2 en 3 te doorlopen en om de eerste ervaring op te doen met stap 4 5. het afwisselend kunnen gebruiken van de stappen 2, 3 en 4 in de dagelijkse praktijk. 6. variant op stap 4 – de leermeester coacht de leerling door de procedure Rond af met enkele tips rond vaardighedenonderwijs. **Dia 13** Vraag of er nog vragen zijn.
Afronding **10 minuten**	Toon **dia 14** en noem de boodschappen nogmaals. Laat iedere deelnemer de evaluatieformulieren invullen. Check ondertussen of iedereen de presentielijst heeft getekend en big nummer heeft ingevuld. Neem de ingevulde presentielijst en evaluatieformulieren mee, en stuur ze op aan de Isala Academie.